

УДК 94(437=161.2),,1918/1939"-044.235

DOI: 10.12958/2227-2844-2021-9(347)-146-156

Зубко Ольга Євгеніївна,
кандидат історичних наук,
докторант кафедри історії України
Вінницького державного педагогічного
університету ім. М. Коцюбинського,
м. Вінниця, Україна.
zubkoolga5@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-7052-1472>

НАУКОВО-ТЕХНІЧНІ ВІДКРИТТЯ 1920-х ТА УКРАЇНСЬКА ЕМІГРАЦІЯ В МІЖВОЄННІЙ ЧСР (1918–1939)

Україна та світ нині, фактично, на порозі другого десятиліття нового століття. Наше покоління вступає в нього вражаюче просунутим та інтелектуально підкованим. Новітні технології дозволяють відверто мріяти та навіть будувати плани про тиху старість десь у глушині Марсу. 101 рік тому людство теж перебувало на піку технологічного прориву, бурхливого розвитку та багатообіцяючих прогнозів. Не обійшов науково-технічний прогрес й український еміграційний осередок (за підрахунками дослідників близько 20 тис. осіб), що завдячуючи Першій світовій війні та програшу Національно-визвольних змагань 1917–1920-х, опинився на чехословацьких теренах. Українські вихідці, як носії національної ідентичності та освіченості, опинившись в нових життєвих реаліях, виявилися причетними до вироблення й адаптації нових життєвих правил, норм, стандартів, приписів повсякденного життя. До того ж, повсякденні реалії українського еміграційного осередку проходили на загальносуспільному чехословацькому тлі, що дозволяло і „вбирати у себе реалії чехословацького повсякдення”, і переносити на чехословацький ґрунт раніше сформовані „українські дозвольні” погляди та норми повсякденного життя.

По-перше, потрібно відзначити, що життя українських вихідців у міжвоєнній Чехословацькій Республіці (ЧСР) умовно розподілялося на чотири періоди: 1918–1921 рр., 1921–1925 рр., 1925–1933 рр., 1933–1939 рр., кожен з яких мав свою специфіку, та про які писали як безпосередньо учасники тих подій, так і українські з чеськими й словацькими дослідники: В. Сімянців (1973), Н. Наріжна (2010), В. Трощинський (1994), В. Піскун (2006), М. Мушинка (2005).

По-друге, наша увага звернена, насамперед, на повсякденне життя антибільшовицької еміграції в 1921–1929 рр., котре донині детально ще не опрацьоване дослідниками. Розгляд українського

еміграційного повсякдення 1921–1929 рр. в міжвоєнній ЧСР здійснений за допомогою спогадів, мемуарів, поштової кореспонденції (листів) та архівної документації.

„Золоті двадцяті” або „інтелектуально-підковані двадцяті” – своїми назвами реально відповідали своєму змісту. (Подекуди зустрічається назва й „ревучі двадцяті” – О. З.). Науково-технічний прогрес й культурна революція в цей проміжок часу набрали шаленого темпу. Однак, в міжвоєнній ЧСР, вони мали певні нюанси.

Світ, оговтавшись після Першої світової, став на шлях економічного, соціального, мистецького та культурного динамізму. Повсякденне життя людства щороку починає збагачуватися різноманітними технічними винаходами: так в 1921 р. у США компанія „Расін Юніверсал мотор компані” почала випускати фени. В 1924 р. у США Чарльз Страйт сконструював тостер. У 1925 р. американка Жозефіна Діксон запатентувала лейкопластир. У 1926 р. у Великобританії Джон Лоугі Берд сконструював чорно-білий телевізор. 1927-го шотландець Філіп Дринкер розробив апарат штучного дихання. У 1928 р. Олександр Флемінг у США відкрив пеніцилін, а Уолтер Е. Димер винайшов жувальну гумку.

Окрім зазначеного, міжвоєнна Чехословаччина залюбки „знайомиться” також з авторефрижератором, аерозольним балоном, електричною бритвою, електроенцефалографом, контактними лінзами, бульдозером, асфальтоукладачем, поліграфом. У „золоті двадцяті” активізуються кінематограф, телеграф та поштові з банківськими перекази.

Так в галузі кіноіндустрії, в молодій Чехословацькій Республіці, на відміну від Сполучених Штатів Америки, епоха „німого” кіно протрималася з 1921 р. по 1929 р. Впродовж дев’яти років тут працювали професійні кіностудії, зокрема, чеська студія „Баррандов” („Barrandov Studio”), створена братами Вацлавом та Мілошем Гавелами (з 1921 р.). Найвідоміші чорно-білі німі чехословацькі стрічки на той час: (націоналістичні) „Utrenim ke slávě” („В ім’я пристрасті”) (реж. Р. Ф. Бранальда, 1919), „Svatý Václav” („Святий Вацлав”) (реж. Я. С. Колара, 1929); (історичні) „Stavitel chramu” („Будівничий храму”) (реж. К. Дегла, А. Новоротного, 1920); (соціальні) „Eroticon” („Еротікон”) (реж. Г. Махати, 1929); (мелодраматичні) „Varhanic u sv. Vity” („Органіст церкви святого Віта”) (реж. М. Фріча, 1929). Як свідчать документи, в ЧСР у 1920-х знімалося щороку біля 80 кінострічок. Однак, попри бурхливий розвиток світового та чехословацького національного кінематографів, українська еміграційна спільнота була прохолодою до цієї галузі культури й економіки. Валентин Сімянців (1973) писав: „За трохи більше як за рік часу Прага не приросла дуже до серця та і пізнати її красу не було часу. Все життя в Празі було обмежене перебіганням певних вулиць з дому до школи, зі школи до роботи і

назад.... Однак, я все ж бував у музеях, оглядав пам'ятники... Милувався Прагою із Градчанських терас.... А іноді, дуже рідко ходив до кіна.... ” (с. 70).

Дещо „відставала” міжвоєнна ЧСР і в ділянці телебачення. Як відомо, перший механічний телевізор з'явився завдяки британському винахіднику Джону Лоугі Берду в 1926 р. Згодом, першість у розробці оптико-механічних телевізорів перехопили німці в 1930-х. Цікавим є і той факт, що чехів „перегнали” навіть „Совети”: перші оптико-механічні телевізори були розроблені в СРСР ще в 1931 р. „Б-2” – „телевізор для індивідуального користувача” – так називався винахід ленінградського інженера, уродженця України Антона Брейтбарта. ЧСР, на жаль, познайомилася з телевізорами лише в 1938–1939 рр.

В міжвоєнній ЧСР активно розвивався автопром і літакопром. Чеський концерн Škoda Auto, окрім автівок та літаків, випускав ще й верстати та зброю. Проте, чеська Škoda Popular все ж поступалася американському Ford Model T – „Жерстяній Ліззі”. У 1924–1928 рр. на базі Української Селянської спілки в Празі (1923–1931) функціонували Автотракторні курси – сучасний аналог курсів з підготовки водіїв різних категорій. В цілому, за чотири роки існування курсів, їх закінчило 300 українських вихідців (ЦДАВО, ф. 3925, оп. 1, спр. 5, 12 арк.). Про Автотракторні курси, хоча і з помилками, згадував той же Валентин Сімянцев: *„В якомусь році, мабуть 1927-му (Справжня дата створення Автотракторних курсів – 1924 р., як і те, що курси були створені не при Українській Господарській академії в Подєбрадах, а при УСС в Празі. – О. З.), створені були при Академії авто-тракторні курси. Агрономам місто хвостів волячих керівницею крутити навчитися траплялася можливість. Трактор волові на зміну прийшов, мовляв. В останній війні кіннота сиділа по окопах. А на кінець війни прийшов на поле бою танк. Навчитися трактора водити – поведете і танк. Все ж хотілося ще не виписуватися з „реєстру”, хоч і говорилося про перековування меча на плуг. Та все туга за мечем ще сильно жила. Записався і я до того курсу. Курси були добре вивіновані всякими приладами і допоміжним устаткуванням. Десять дістали наші такі гарні перекраєні мотори, що все, що там всередині, видно було – всі тельбухи. Вчилися з охотою. Трактором їдучи про танк мріяли. А чомусь ще згадується, як гепали плуги, причеплені до трактора. Чи-то невміючи так їх пускали, чи то так і треба, а стукало то сильно. Закінчивши той курс, я склав іспит, а ще пішов по вечерах довчатися в майстерню, де направляли авта. За те, що я працював в майстерні, власник того підприємства довчив мене особовим автом їздити”* (Сімянців, 1978, с. 98).

Не потрібно було забувати і того, що в 1920-х Чехословаччина вважалася взуттєвою столицею Європи. Чехословацький взуттєвий гігант – підприємство Томаша Батті (Tomáš Baťa) – випускав щороку 22500000 пар різного чоловічого та жіночого взуття. Однак, це взуття

попитом в українських вихідців не користувалося. Як писала Володимирі Кушніру¹ його донька Ольга зі Свидника (Словаччина) у вересні 1929 р.: „...Прошу пришли мені ці черевики, (маленькі, типу штиблет), що стоять у нашому передпокої на низьких каблуках, комбіновані, зі світлою шкірою. Інші черевики я не можу носити, бо вони мене давлять, і тому я тебе прошу також, купи мені нові, як можеш дістати, найдешевші черевики, бо у Свиднику взуття (переважно Батті (Bat'a)) нічого не варте. Я потребую число 37....”. (ЦДАГО, ф. 269, оп. 2, спр 92, арк 34).

В галузі медицини міжвоєнна ЧСР в той час теж пішла, як то кажуть, „своїм шляхом”. Знаючи вже про „відкриті” пеніцилін, інсулін та сірковмісні препарати, чехи, а з ними й „українські пражани” (Спілка українських лікарів в ЧСР (1922–1940)), зосередилися на забороненій нині євгеніці (позитивній євгеніці) – практиці покращення фізичного та духовного здоров'я людини. Відомим євгеністом в українському еміграційному осередку був Борис Матюшенко**. Саме ним були започатковані працюючі й нині медико-санітарні консультаційні центри, в роботу яких були включені генетики, цитологи, вірусологи, дерматологи, венерологи та інші фахівці.

В 1920-х рр. винахід видатного українського вченого-фізика Івана Пулюя (1845–1918) – рентгенівські промені, X-промені – стали крізь використовуватися в медичній діагностиці. Іван Пулюй відомий також як конструктор електростанцій на змінному струмі. Українські вихідці в ЧСР здебільшого користувалися саме цим винаходом Пулюя, оскільки епоха газових ламп у ЧСР вже закінчувалася (Кралюк, 2020).

Технічно-науковий прогрес увів у життя „українських пражан” не тільки нові технічні терміни й любов до такого літературного жанру як фантастика. На той час світ жваво обговорював роман відомого фантаста Герберта Велза (Уелза) (1866–1946) „Машина часу”. Українською еміграційною відповіддю „Машині часу” став роман В. Винниченка „Сонячна машина” в 1928 р. А ось термін „робот” до наукового обігу увів чеський письменник Карел Чапек (1890–1938). Він фігурує в п'єсі „Р.У.Р. (Росумські універсальні роботи)”, написаній Чапеком разом із братом Йозефом в 1920 р.

1920-ті дали інтенсивний поштовх глобалізації, в першу чергу через ті ж гроші, а з нею пошти, телеграфу та безготівковим переказам. В цей час неймовірно „забував” телеграф. Винайдений і запатентований у ХІХ столітті, телеграф з часом став засобом не лише зв'язку, але й способом швидкого переказу грошей.

---

*Кушнір Володимир (1881–1933) – український публіцист, видавець.

*Матюшенко Борис (1883–1944) – український громадсько-політичний діяч, політик, доктор медицини, лікар-гігієніст.

Телеграф розпочав революцію в грошових переказах ще наприкінці XIX сторіччя. Саме тоді американська компанія „Western Union” відкрила представництва у більшості розвинених країн та почала привчати людей до пересилки грошей безготівково. Для відправки і отримання переказу треба було йти до відділення телеграфної компанії та кожного разу заповнювати бланки. Однак, безготівка безготівкою, а люди все ж хотіли бачити і мати гроші в гаманцях. Тому, альтернативою телеграфу стали поштові перекази. І саме останні набули шаленої популярності серед українського емігрантства в міжвоєнній ЧСР.

Що вагомо, першим „відчуло” перевагу поштових грошових переказів над банківськими саме українське еміграційне духовенство (автокефалісти). Так, отець П. Білон*, котрий довгий час опікувався Подєбрадським Православним братством імені Святих Кирила та Мефодія, почав користуватися цим винаходом ще перебуваючи в таборі Щипйорно (Польща). Наприкінці серпня 1921 р. він домігся переказу коштів від У.М.С.А. (Young Men's Christian Association – молодіжної християнської асоціації, заснованої в 1844 р. у Лондоні) на придбання паперу і сам папір для видання „Релігійно-Наукового вісника”. В подальшому він навчав виклопотанню грошей на різні потреби парафії та прихожан і їх отриманню шляхом грошових поштових переказів голову Подєбрадського Православного братства імені Святих Кирила та Мефодія – душпастира Григорія Мельника (Зубко, 2019, с. 74).

Грошові поштові перекази здійснювала й родина Дністрянських*. Софія Львівна писала Станіславу Севериновичу з Відня, він відписував їй з Праги. Як прослідковується в кореспонденції, Софія Львівна більше довіряла американським доларам, хоча ще до 1924-1925 рр. розрахунок можна було проводити польськими марками й австрійськими кронами, та бідкалася дорожнечою оплати оренди будинку, газу, електрики „Я рахувала на цей місяць шонайвизче 30\$, а ту аз 50”. Нарікала вона й на підняття цін на фрукти: „Під впливом сприятливих подій дозволила собі купити трускавки 10 dk” (dk – австрійські крони Deutsche Eine Krone 1919–1925 рр. – О. З.) (Карась& Обух, 2018, с. 236).

А ось Станіслав Северинович більш конкретний і менш емоційний. 03.11.1921 р. він писав з Праги: „... Не знаю, яким чином сього місяця виплатили мені аж 27.000 к. Наші пенсії підвищено і до кінця грудня можемо цілком добре при унів. вийти. Будемо мати мабуть

---

* Білон Петро (1879–1959) – український церковний і громадський діяч, протоієрей. Військове звання – капелан Армії УНР.

* Дністрянські:

Софія Львівна (1882–1956) – українська піаністка, педагог. Сестра географа, академіка Степана Рудницького та письменника Юліана Опільського.

Станіслав Северинович (1870–1935) – український вчений-правник і політичний діяч, автор проекту Конституції ЗУНР. Дійсний член НТШ, академік Всеукраїнської Академії Наук.

по 4000 чеських корон місячно; з того ошадить ся досить значну суму, більше чим половину.....". (Карась& Обух, 2019, с. 251). В листі Дністрянського від 3 листопада 1921 р., зауважимо, мова йде про австрійські та чехословацькі крони і про переїзд Українського Вільного університету з Відня до Праги. Зрозумілою стає та інформація, що „грошовий статус” й „купівельна спроможність” чехословацької крони були більш стабільними, ніж австрійської. Після розпаду Австро-Угорщини саме Чехословаччина взялася стабілізувати курс валют з метою недопущення подальшого знецінення австрійської крони, що існувала в статусі валюти після розпаду імперії ще до 1925 р. Австро-Угорщина зобов'язувалася перестати виплачувати військові облигації та здійснювати кредитування урядів Австрії та Угорщини відповідно. Проте, Австро-угорський банк порушив домовленості і це призвело до штемпелювання банкнот в міжвоєнній ЧСР, а з цим, відповідно, до інфляції австрійської крони. Як видно з листа Станіслава Севериновича, співвідношення чехословацької крони до австрійської становило 1:60.

19.11.1921 р. Дністрянський пише дружині вже про те, що бажані нею музичні твори композитора Клода Дебюссі коштують в Празі 400 чехословацьких крон, тобто дорівнюють 24000 австрійських крон. Про таке співвідношення валют свідчать й наступні стрічки Дністрянського: „Крім сього, переказую Тобі квіт до Німчука на 15 чеських крон, котрі поברי від него зараз після одержання мого листа або в чеських кронах, або – як схочеш – в еквіваленті австрійськими (900 а. к.)... ” (Карась& Обух, 2019, с. 252).

В грудні 1921 р. Дністрянський до усього занепокоєний й станом польських марок (до 29.04.1924 р. в обігу були польські марки, запозичені в Німеччині; з 1924 р. завдяки грошовій реформі 1 злотий дорівнював 1800000 польських марок. – О. З.): „Сьогодні рано писав я до Тебе картку. Тепер пишу в каварні і якраз вичитав в газетах віденських про обмін польських марок в банкнотах по 1000, 500 і 100. Сказано, що сі „Banknoten” переводять банки віденські від 2 аж до 15 грудня. Не знаю, чи заводять у Польщі нові банкноти, чи може австрійські власті припоручають стягнення. Будь що будь, мусиш довідати ся... Старай на кожний випадок обміняти ті польські марки, які є в нас, на австр[ійські]корони” (Карась& Обух, 2018, с. 258).

З 1928 р. листи Дністрянського – зовсім інші. Так, 02.03.1928 р. він повідомляє: „Перед хвилькою вислав до Тебе карточку і зголосився по гроші в канцелярії. Діставши гроші, висилаю Тобі 1000 ч.к. і приписую ще кілька слів....”. Оскільки дата вже березень 1928 р., то тут потрібно сказати, що, це, фактично „золоті часи” існування чехословацької крони. Офіційний курс цієї валюти по відношенню до американського долару з 1923 р. і по 1933 р. становив 100:2,96 або 100:3. Велика депресія 1929-го охопила міжвоєнну ЧСР із запізненням, тільки в 1932 р. і тривала в країні

до кінця 1935 р. Тобто, в доларовому еквіваленті Софія Дністрянська поштовим грошовим переказом отримала 30 доларів або 29 доларів 60 центів.

26 квітня 1928 р. Дністрянський вислав дружині чергових 500 крон (15 доларів), 27 квітня 1928 р. знову простим поштовим переказом ще 500 крон. Останні дані про грошові поштові перекази Дністрянського датуються травнем 1928 р. і знову в сумі 1000 чехословацьких крон. В усіх своїх листах до дружини, Пан Станіслав просить її гарно харчуватися та вдягатися і не шкодувати грошей „на здоров'я” (Карась& Обух, 2018, с. 299).

Отже, науково-технічні відкриття 1920-х з одного боку, органічно увійшли у повсякденне життя українського еміграційного осередку, урізноманічуючи, збагачуючи, спрощуючи його. А з другого боку, й самі українці долучилися до науково-технічного прогресу, 1920-х особливо в ділянках біохімії та електротехніки.

Список використаної літератури

- 1. Сімянців В.** Студентські часи. (Спогади). Чехо-Словаччина. Роки 1923–1929. Вашингтон : Д. К., 1973. 91 с.
- 2. Наріжна Н.** Дитячими очима (Спомин). Praha : Sdružení Ukrajinek v České republice, 2010. 100 s.
- 3. Трошинський В. П.** Міжвоєнна українська еміграція в Європі як історичне і соціально-політичне явище. Київ : Інтел, 1994. 260 с.
- 4. Піскун В.** Політичний вибір української еміграції (20-і роки ХХ століття). К. : „МП Леся”, 2006. 672 с.
- 5. Мушинка М.** Музей визвольної боротьби України в Празі та доля його фондів: Історико-архівні нариси. К. : Б. в., 2005. 160 с.
- 6. Сімянців В.** Інженер-емігрант в Чехо-Словаччині (1929–1945). Buenos Aires – Philadelphia : В-во Юліана Середяка, 1978. 113 с.
- 7. Центральний державний архів вищих органів влади та управління України в м. Києві (ЦДАВОВУ).** Ф. 3925. Оп. 1. Спр. 5. 12 арк.
- 8. Центральний державний архів громадських об'єднань України в м. Києві (ЦДАГО України).** Ф. 269. Оп. 2. Спр. 92. 105 арк.
- 9. Кралюк П.** Великий українець Іван Пулюй. Чи буде достойно відзначено його 175-літній ювілей? URL : <https://www.radiosvoboda.org/a/30372144.html> (23.01.2020 р.).
- 10. Зубко О.** Специфіка конфесійно-церковної комунікації української пражської еміграції. „Подебрадський осередок”. Автокефалія. *Evropský filozofický a historický diskurz*. Praha. Svazek 5. Vydání 1. 2019. S. 70–77.
- 11. Софія та Станіслав Дністрянські.** Листи. Спогади. Статі / за ред. д-ра мистецтвозн., проф. Ганни Карась ; упоряд. Ганна Карась, Людмила Обух. Івано-Франківськ : Фоліант, 2018. 350 с.

References

1. **Simiantsiv, V.** (1973). Studentski chasy. (Spohady). Chekho-Slovachchyna. Roky 1923–1929. [Student times. (Memoirs). Czechoslovakia. Years 1923–1929]. Vashynhton: D. K. [in Ukrainian].
2. **Narizhna, N.** (2010). Dytichymy ochyma (Spomyn) [Children's eyes (Memory)]. Praha: Sdružení Ukrajinek v České republice [in Ukrainian].
3. **Troshchynskiy, V. P.** (1994). Mizhvoienna ukrainska emihratsiia v Yevropi yak istorychne i sotsialno-politychne yavyshche [Interwar Ukrainian emigration to Europe as a historical and socio-political phenomenon]. Kyiv: Intel [in Ukrainian].
4. **Piskun, V.** (2006). Politychnyi vybir ukrainskoi emihratsii (20-i roky XX stolittia) [Political choice of Ukrainian emigration (1920s)]. Kyiv: „MP Lesia” [in Ukrainian].
5. **Mushynka, M.** (2005). Muzei vyzvolnoi borotby Ukrainy v Prazi ta dolia yoho fondiv: Istoryko-arkhivni narysy [Museum of the Liberation Struggle of Ukraine in Prague and the fate of its funds: Historical and archival essays]. Kyiv: N. p. [in Ukrainian].
6. **Simiantsiv, V.** (1978). Inzhener-emihrant v Chekho-Slovachchyni (1929–1945) [Emigrant engineer in Czechoslovakia (1929–1945)]. Buenos Aires – Philadelphia: V-vo Yuliana Serediaka [in Ukrainian].
7. **Tsentralnyi** derzhavnyi arkhiv vyshchych orhaniv vlady ta upravlinnia Ukrainy (TsDAVO Ukrainy) [Central State Archives of Supreme Bodies of Power and Government of Ukraine (CSASB of Ukraine)]. F. 3925. Op. 1. Spr. 5. 12 akr. [in Ukrainian].
8. **Tsentralnyi** derzhavnyi arkhiv hromadskykh obiednan Ukrainy (TsDAHO Ukrainy). [Central State Archives of Public Organizations of Ukraine (CSAPO of Ukraine)]. F. 269. Op. 2. Spr. 92. 105 ark. [in Ukrainian].
9. **Kraliuk, P.** (2020). Velykyi ukrainets Ivan Puliui. Chy bude dostoino vidznacheno yoho 175-litnii yuvilei? [The great Ukrainian Ivan Pulyuy. Will his 175th anniversary be celebrated with dignity?]. Retrieved from <https://www.radiosvoboda.org/a/30372144.html> (23.01.2020) [in Ukrainian].
10. **Zubko, O.** (2019). Spetsyfika konfesiino-tserkovnoi komunikatsii ukrainskoi prazkoi emihratsii. „Podiebradskyi oseredok”. Avtokefaliia [Specifics of confessional-church communication of the Ukrainian Prague emigration. „Podebrady cell”. Autocephaly]. *Evropský filozofický a historický diskurz, Svazek 5, Vydání 1*, 70-77 [in Ukrainian].
11. **Karas, H., Obukh, L.** (Comps.). (2018). Sofia ta Stanislav Dnistrianski. Lysty. Spohady. Stati [Sofia and Stanislav Dnistrianski. Letters. Memoirs. Articles]. Ivano-Frankivsk: Foliant [in Ukrainian].

Зубко О. Є. Науково-технічні відкриття 1920-х та українська еміграція в міжвоєнній ЧСР (1918–1939)

Подана стаття інформує про вплив науково-технічного прогресу 1920-х на повсякденне життя українського еміграційного осередку в міжвоєнній Чехословаччині 1918–1939 рр. Йдеться, насамперед, про технічні новинки періоду 1921–1929 рр.: кінематограф, телебачення, автомобілебудування, моду, медицину, телеграф, банківські та поштові перекази.

Запропонована тема, ще не виносилася на розгляд наукової аудиторії, оскільки життя української еміграції в міжвоєнній ЧСР розглядалося переважно в контексті політичної та соціально-культурної роботи як самими емігрантами, так новітніми українськими, чеськими й словацькими істориками.

В запропонованій науковій розвідці акцентовано увагу на двох моментах: розгляді повсякденного життя антибільшовицької еміграції та на тому, що життя українських вихідців на чехословацьких теренах умовно розподілялося на чотири періоди: 1918–1921 рр., 1921–1925 рр., 1925–1933 рр., 1933–1939 рр., кожен з яких мав свою специфіку.

Розгляд українського еміграційного повсякдення 1921–1929 рр. в міжвоєнній ЧСР здійснений за допомогою спогадів, мемуарів, поштової кореспонденції (листів) та архівної документації. Що, в свою чергу, передбачає використання загальних методів наукового дослідження: аналізу, аналогії, історичного та логічного методів.

Еміграційна повсякденність – перспективний напрямок історичного дослідження, бо це це історія малих життєвих світів, своєрідна альтернатива дослідженням, зосереджених на глобальних політичних суспільних процесах та подіях. Повсякдення не карбується у спеціальних указах чи законах, не фіксується у програмах і промовах, як політична й державна історія; не кристалізується матеріальними здобутками в економіці та культурними пам'ятниками, однак воно існує завжди, як повітря, воно непомітно триває, як час.

Ключові слова: українська еміграція, міжвоєнна Чехословаччина, повсякденне життя, науково-технічний прогрес.

Зубко О. Е. Научно-технические открытия 1920-х и украинская эмиграция в межвоенной ЧСР (1918–1939)

Статья информирует о влиянии научно-технического прогресса 1920-х на повседневную жизнь украинской эмиграционной ячейки в межвоенной Чехословакии 1918–1939 гг. Речь идет, прежде всего, о технических новинках периода 1921–1929 гг.: кинематографе, телевидении, автомобилестроении, моде, медицине, телеграфе, банковских и почтовых переводах.

Предложенная тема еще не выносилась на рассмотрение научной аудитории, так как жизнь украинской эмиграции в межвоенной ЧСР рассматривалась преимущественно в контексте политической и социально-культурной работы как самими эмигрантами, так и новейшими украинскими, чешскими и словацкими историками.

В предложенной научной разработке акцентируется внимание на двух моментах: рассмотрении повседневной жизни антибольшевистской эмиграции и на том, что жизнь украинцев, ушедших за границу, в ЧСР условно разделялась на четыре периода: 1918–1921 гг., 1921–1925 гг., 1925–1933 гг., 1933–1939 гг., каждый из которых имел свою специфику.

Рассмотрение украинской эмиграционной повседневности 1921–1929 гг. в межвоенной ЧСР осуществлен с помощью воспоминаний, мемуаров, почтовой корреспонденции (писем) и архивной документации. Что, в свою очередь, предусматривает использование общих методов научного исследования: анализа, аналогии, исторического и логического методов.

Эмиграционная повседневность – перспективное направление исторического исследования, потому что это история малых жизненных миров, своеобразная альтернатива исследованиям, сосредоточенных на глобальных политических общественных процессах и событиях. Повседневности „не печатывается” в специальных указах или законах, не фиксируется в программах и выступлениях, как политическая и государственная история; не кристаллизуется материальными достижениями в экономике и культурными памятниками, однако она существует всегда, как воздух, она незаметно длится, как время.

Ключевые слова: украинская эмиграция, межвоенная Чехословакия, повседневную жизнь, научно-технический прогресс.

Zubko O. Ye. Scientific and technical discoveries of the 1920s and Ukrainian emigration in the Interwar Czechoslovak Republic (1918–1939)

This article informs about the impact of scientific and technological progress of the 1920s on everyday life of the Ukrainian emigration center in the interwar period of Czechoslovakia in 1918-1939. First of all, it is referred to technological novelties of the period in 1921-1929: cinematography, television, automobile manufacturing, fashion, medical industry, telegraph, and bank and post transfers.

The proposed topic has not been submitted to the scientific audience yet, as far as the life of the Ukrainian emigration in the interwar of Czechoslovak Republic was considered mainly in the context of political and sociocultural work both emigrants themselves and the latest Ukrainian, Czech and Slovak historians.

It is focused on two points in the proposed scientific intelligence: consideration of the everyday life of anti-Bolshevist emigration and of the lives of Ukrainian immigrants in Czechoslovakia which were arbitrarily distributed for four periods: 1918-1921, 1921-1925, 1925-1933, 1933-1939, all of which had its own specific features.

Consideration of the Ukrainian everyday emigration life in the years 1921–1929 in the interwar of Czechoslovakia carried out with the help of recollection, memoirs, postal correspondence (letters) and archival documentation. Therefore, it implies the usage of general methods of the scientific research: analysis, analogy, historical and logical methods.

The emigrational routine is a farsighted direction of the historical research, because it is the history of the small vivid worlds, peculiar

alternative to the researches which are focused on global political and social processes and events. Everyday life is not minted in special decrees or laws; it is not recorded in programs and speeches, as far as political and state history, and it is not honed by the financial gains in the economy, and by the cultural monuments, though it always exists like air, it goes unnoticed as time.

Key words: the Ukrainian emigration, the interwar of Czechoslovakia, everyday life, scientific and technological progress.

Стаття надійшла до редакції 11.10.2021 р.

Прийнято до друку 22.10.2021 р.

Рецензент – д. і. н., проф. Набока О. В.